מיקוד הוכחות אינפי 1

הוכחות (מעודכן לתאריך 19.05.2019) –

- ☐ טענה 2.13 (אי-שוויון ברנולי)
- ☐ טענה 2.14
- ☐ טענה 2.15
- ☐ טענה 2.23
- ☐ טענה 2.24 (מבחן דלאמבר)
- ☐ טענה 2.30 (אפיון)
- ☐ משפט 2.31
- ☐ טענת עזר 2.35
- ☐ טענת עזר 2.36
- ☐ טענה 2.39 (הלמה של קנטור)
- ☐ משפט 2.42 (בולצאנו ויירשטראס)
- ☐ משפט 3.6 (גבול של הרכבת פונקציות)
- ☐ משפט 4.6 (ערך הביניים)
- ☐ משפט 4.7 (ערך הביניים של קושי)
- ☐ משפט 4.8 (ויירשטראס)
- ☐ טענה 4.11
- ☐ משפט 5.7 (פרמה)
- ☐ משפט 5.8 (רול)
- ☐ .
- ☐ .
- ☐ .
- ☐ .
- ☐ .
- ☐ .
- ☐ .
- ☐ .
- ☐ .
- ☐ .
- ☐ .
- ☐ .

טענה 2.13 (אי שוויון ברנולי): לכל n טבעי ולכל $b \geq -1$ ממשי מתקיים: $(1+b)^n \geq 1+nb$.

הוכחה: באינדוקציה על n.

עבור $n=1$ הטענה ברורה.

נניח נכונות עבור n. צ"ל: $(1+b)^{n+1} \geq 1+(n+1)b$.

$(1+b)^n(1+b) \geq (1+nb)(1+b) = 1+nb+b+nb^2 \geq 1+nb+b$, כנדרש. □

טענה 2.14: אם $-1<a<1$, אז $\lim\limits_{n\to\infty} a^n = 0$.

הוכחה: נניח ש- $0<a<1$, קיים $b>0$ כך ש- $a=\frac{1}{1+b}$ ($b=\frac{1}{a}-1$).

לפי אי שוויון ברנולי $0<a^n = \frac{1}{(1+b)^n} \leq \frac{1}{1+nb} \leq \frac{1}{nb}$. $\lim\limits_{n\to\infty}\frac{1}{bn} = \frac{1}{b}\cdot\lim\limits_{n\to\infty}\frac{1}{n} = 0$ ומסנדוויץ' ינבע $\lim\limits_{n\to\infty} a^n = 0$.

המקרה $a=0$ ברור.

אם $-1<a<0$, אז $\lim\limits_{n\to\infty}|a|^n = 0$, מכאן ש- $\lim\limits_{n\to\infty}\left|a^n\right| = 0$ ולכן $\lim\limits_{n\to\infty} a^n = 0$ □

טענה 2.15: לכל $0<a$ ממשי, מתקיים $\lim\limits_{n\to\infty}\sqrt[n]{a} = 1$.

הוכחה: נפריד לשלושה מקרים.

עבור $a>1$. נסמן $a_n = \sqrt[n]{a}-1$, נשים לב לכך ש- $a_n \geq 0$. נראה ש- $\lim\limits_{n\to\infty} a_n = 0$, עובדה זו מובילה לכך ש- $\lim\limits_{n\to\infty}\sqrt[n]{a} = 1$.

מאי שוויון ברנולי נקבל: לכל n, $a = (1+a_n)^n \geq 1+na_n > na_n$.

מכאן ש- $0 \leq a_n < \frac{a}{n}$. לכן לפי משפט הסנדוויץ' $\lim\limits_{n\to\infty} a_n = 0$, כנדרש.

עבור $a=1$ הטענה ברורה.

ואם $0<a<1$, אז $1<\frac{1}{a}$, לכן $\lim\limits_{n\to\infty}\frac{1}{\sqrt[n]{a}} = 1 = \lim\limits_{n\to\infty}\sqrt[n]{\frac{1}{a}}$ ולכן $\lim\limits_{n\to\infty}\sqrt[n]{a} = 1$. □

טענה 2.23: יהיו (a_n) ו- (b_n) שתי סדרות חיוביות.

א. $a_n = O(b_n)$ אם ורק אם הסדרה $\left(\frac{a_n}{b_n}\right)$ חסומה.

ב. אם $a_n = o(b_n)$, אז $a_n = O(b_n)$.

ג. $a_n = O(1)$ אמ"ם הסדרה (a_n) חסומה.

ד. אם $a_n = o(b_n)$ ול- (b_n) יש גבול במובן הרחב, אז $\lim_{n\to\infty} a_n + b_n = \lim_{n\to\infty} b_n$.

הוכחה:

א. $\Leftarrow$ $a_n = O(b_n)$, לכן קיים $c > 0$, כך ש- $a_n \le c \cdot b_n$, לכל n. מכאן ש- $0 \le \frac{a_n}{b_n} \le c$, כנדרש.

$\Rightarrow$ לפי הנתון קיים $M > 0$, כך ש- $0 \le \frac{a_n}{b_n} \le M$ לכל n. לכן $a_n \le M \cdot b_n$, לכל n, כנדרש.

ב. $a_n = o(b_n)$, לכן $\lim_{n\to\infty} \frac{a_n}{b_n} = 0$, לכן הסדרה $\left(\frac{a_n}{b_n}\right)$ חסומה ולפי א' $a_n = O(b_n)$.

ג. לפי א', $a_n = O(1)$ אמ"ם הסדרה $\left(\frac{a_n}{1}\right)$ חסומה.

ד. $\lim_{n\to\infty} a_n + b_n = \lim_{n\to\infty} b_n \cdot \left(\frac{a_n}{b_n} + 1\right) = \lim_{n\to\infty} b_n \cdot 1 = \lim_{n\to\infty} b_n$ □

מבחן המנה לגבולות

טענה 2.24 (מבחן דלאמבר): תהי (a_n) חיובית ויהי $0 < q < 1$ מספר ממשי. אם מתקיים לכל n, $\frac{a_{n+1}}{a_n} \le q$, אז $\lim_{n\to\infty} a_n = 0$.

הוכחה: $\frac{a_n}{a_1} = \frac{a_2}{a_1} \cdot \frac{a_3}{a_2} \cdot \frac{a_4}{a_3} \cdots \frac{a_n}{a_{n-1}} \le q^{n-1}$, לפיכך $0 \le a_n \le \frac{a_1}{q} \cdot q^n$. לפי טענה 2.14, אגף ימין מתכנס ל- 0 ומסנדוויץ' נובעת הטענה. □

טענה 2.30 (אפיון): תהי A קבוצה לא ריקה של מספרים ממשיים, חסומה מלעיל, ויהי y חסם מלעיל של A. אז $y=\sup A$ אמ"ם לכל $\varepsilon>0$ קיים $x\in A$ המקיים $x>y-\varepsilon$.

הוכחה: $(\Leftarrow)$ נפריד לשני מקרים:

$y = max\,A$: בתור מקסימום $y\in A$, לכן לכל $\varepsilon>0$, y הוא איבר ב- A, המקיים $y>y-\varepsilon$.

$y\notin A$: נניח בשלילה שקיים $\varepsilon>0$ כך שבקטע $(y-\varepsilon,y)$ אין אף איבר של A, אזי כל האיברים בקטע זה הם חסמים מלעיל של A אשר קטנים מ- y, בסתירה לנתון.

$(\Rightarrow)$ נניח בשלילה שקיים z חסם מלעיל של A, כך ש- $z<y$. לפי ההנחה קיים $x\in A$, כך ש- $z<x<y$, זאת בסתירה לכך ש- z חסם מלעיל של A. □

טענה דומה עבור חסם תחתון.

משפט 2.31: כל סדרה מונוטונית וחסומה, מתכנסת. אם (a_n) עולה וחסומה, אז

$$\lim_{n\to\infty} a_n = \sup\{a_n \mid n\in N\}$$

ואם (a_n) יורדת וחסומה, אז

$$\lim_{n\to\infty} a_n = \inf\{a_n \mid n\in N\}$$

הוכחה: נוכיח ש- $\lim_{n\to\infty} a_n = \sup\{a_n \mid n\in N\}$, עבור סדרה לא יורדת. ההוכחה לחלק השני של המשפט באופן דומה. מאחר שהסדרה (a_n) חסומה קיים $a = sup\{a_n \mid n\in N\}$. יהי $\varepsilon>0$, לפי משפט האפיון של החסם העליון, קיים $N>0$, כך ש- $a-\varepsilon<a_N\le a$. מאחר שהסדרה (a_n) לא יורדת, לכל $n>N$, $a-\varepsilon<a_N\le a_n\le a$, מכאן ש- $\lim_{n\to\infty} a_n = a = sup\{a_n \mid n\in N\}$. □

טענת עזר 2.35: הסדרה a_n חסומה.

הוכחה: לפי הבינום של ניוטון בצורתו $(a+b)^n=\sum_{k=0}^{n}\binom{n}{k}a^{n-k}b^k$:

$$a_n=\left(1+\frac{1}{n}\right)^n=\binom{n}{0}\cdot 1^n\cdot\frac{1}{n^0}+\binom{n}{1}\cdot 1^{n-1}\cdot\frac{1}{n^1}+\binom{n}{2}\cdot 1^{n-2}\cdot\frac{1}{n^2}+\cdots+\binom{n}{n}\cdot 1^0\cdot\frac{1}{n^n}$$

$$=1+1+\frac{n!}{2!(n-2)!}\cdot\frac{1}{n^2}+\frac{n!}{3!(n-3)!}\cdot\frac{1}{n^3}+\cdots+\frac{n!}{n!(n-n)!}\cdot\frac{1}{n^n}$$

$$=1+1+\frac{n(n-1)}{2!}\cdot\frac{1}{n^2}+\frac{n(n-1)(n-2)}{3!}\cdot\frac{1}{n^3}+\cdots+\frac{n!}{n!}\cdot\frac{1}{n^n}\le 1+1+\frac{1}{2!}+\frac{1}{3!}+\cdots+\frac{1}{n!}$$

$$\le 1+1+\frac{1}{2}+\frac{1}{4}+\cdots+\frac{1}{2^{n-1}}=1+\frac{1\cdot\left(\frac{1}{2^n}-1\right)}{\frac{1}{2}-1}=1+2\cdot\left(1-\frac{1}{2^n}\right)\le 3$$

כמובן ברור ש- $2\le a_n$ □

הערה: נעשה שימוש בהוכחה בעובדה שעבור כל n טבעי $2^{n-1}\le n!$.

למה (אי שוויון הממוצעים): עבור סדרה סופית $a_1,\dots,a_n$ הממוצע הגאומטרי קטן או שווה מהממוצע האלגברי. כלומר, $\sqrt[n]{a_1\cdot a_2\cdots a_n}\le\frac{a_1+\cdots+a_n}{n}$.

טענת עזר 2.36: הסדרה a_n מונוטונית לא יורדת.

הוכחה:

לפי אי שוויון הממוצעים $\sqrt[n+1]{1\cdot\left(1+\frac{1}{n}\right)^n}\le\frac{1+n\left(1+\frac{1}{n}\right)}{n+1}=\frac{n+2}{n+1}=\left(1+\frac{1}{n+1}\right)$

לפיכך, $\left(1+\frac{1}{n}\right)^n\le\left(1+\frac{1}{n+1}\right)^{n+1}$. □

הלמה של קנטור

טענה 2.39 (הלמה של קנטור): תהי (I_n) סדרה של קטעים סגורים, $I_n = [a_n, b_n]$, המקיימת את התנאים הבאים:

א. $I_1 \supseteq I_2 \supseteq I_3 \supseteq \cdots$.

ב. סדרת אורכי הקטעים שואפת ל- 0, כלומר $\lim_{n\to\infty} b_n - a_n = 0$.

אז קיימת נקודה אחת ויחידה, x, המשותפת לכל הקטעים. כלומר $\bigcap_{n=1}^{\infty} I_n = \{x\}$.

ומתקיים: $\lim_{n\to\infty} a_n = \lim_{n\to\infty} b_n = x$.

הוכחה: (a_n) מונוטונית לא יורדת וחסומה מלעיל על ידי b_1, לכן קיים $a = \lim_{n\to\infty} a_n$, באופן דומה קיים $b = \lim_{n\to\infty} b_n$. $b - a = \lim_{n\to\infty} b_n - a_n = 0$ ולכן $a = b$. נסמן ב- x את הערך המשותף כלומר $a = b = x$.

נותר להראות שני דברים:

א. x שייך לכל הקטעים: עובדה זו נובעת מכך ש- $a_n \le x \le b_n$ לכל n.

ב. x היא הנקודה היחידה אשר שייכת לכל הקטעים: נניח ש- y היא נקודה נוספת השייכת לכל הקטעים, אז $a_n \le y \le b_n$ לכל n. ניתן להסתכל על y בעל סדרה קבועה אשר מתכנסת ל- y ומכלל הסנדוויץ' נובע $a = b = y = x$. □

משפט 2.42 (בולצאנו ויירשטראס): לכל סדרה חסומה יש תת סדרה מתכנסת.

הוכחה: תהי $(a_n)_{n=1}^{\infty}$ סדרה חסומה ויהי $M > 0$, כך ש- $-M \le a_n \le M$, לכל n. יהי $I_1 = [-M, M]$.

נבחר $a_{n_1} \in I_1$ ונחצה קטע זה לחצי. נקרא I_2 לאחד החצאים שמכיל אינסוף מאברי הסדרה, נבחר $a_{n_2} \in I_2$, נמשיך כך עד אינסוף. אם נסמן ב- $I_k = [x_k, y_k]$, אז סדרת הקטעים מקיימת את תנאי הלמה של קנטור ומכיוון ש- $x_k \le a_{n_k} \le y_k$, ומאחר ש- $\lim_{k\to\infty} x_k = \lim_{k\to\infty} y_k$. אזי לפי כלל הסנדוויץ' נובע: $\lim_{k\to\infty} a_{n_k} = \lim_{k\to\infty} y_k = \lim_{k\to\infty} x_k$. כלומר תת הסדרה $\left(a_{n_k}\right)$ של הסדרה (a_n) מתכנסת. □

משפט 3.6 (גבול של הרכבת פונקציות): תהיינה $f(x)$ ו- $g(t)$ פונקציות המקיימות:

א. קיים הגבול $\lim_{x\to x_0} f(x)=L$.

ב. מתקיים $\lim_{t\to t_0} g(t)=x_0$.

ג. יש סביבה נקובה של t_0 בה מתקיים $g(t)\neq x_0$,

אז מתקיים $\lim_{t\to t_0} f(g(t))=L$.

הוכחה: יהי $\varepsilon>0$, קיים $\delta_1>0$ כך שלכל $x\in N^*_{\delta_1}(x_0)$, $f(x)\in N_\varepsilon(L)$ וקיים $\delta_2>0$ כך שלכל $t\in N^*_{\delta_2}(t_0)$, $g(t)\in N_{\delta_1}(x_0)$, מאחר שיש סביבה נקובה ברדיוס δ_3 של t_0 בה מתקיים $g(t)\neq x_0$, אז עבור $\delta=min\{\delta_2,\delta_3\}$, מתקיים: לכל $t\in N^*_\delta(t_0)$, $g(t)\in N^*_{\delta_1}(x_0)$ ולכן $f(g(t))\in N_\varepsilon(L)$, כנדרש.

□

משפט 4.6 (ערך הביניים): תהי f פונקציה המוגדרת ברציפות בקטע הסגור $[a,b]$ ונניח גם ש- $f(a)\cdot f(b)<0$, אזי קיימת נקודה $c\in(a,b)$ עבורה $f(c)=0$.

הוכחה: בה"כ $f(a)<0,\ f(b)>0$. נסמן $I_1=[a_1,b_1]$, $b_1=b$, $a_1=a$. נחצה קטע זה לשני חצאים. אם ערך הפונקציה במרכז הקטע הוא אפס, סיימנו. אחרת ערך הפונקציה במרכז הקטע בעל סימן שונה מאחד הקצוות. לחצי הקטע בו קצותיו שונים בסימן נקרא I_2 , $I_2=[a_2,b_2]$. אם תהליך זה לא הסתיים בשלב כלשהו נקבל סדרת קטעים המקיימת את תנאי הלמה של קנטור ולכן קיים $x\in\bigcap_{n\in N} I_n$. כך ש- $\lim_{n\to\infty} a_n=x=\lim_{n\to\infty} b_n$. בעת מאחר ש- f רציפה ב- I ולכן רציפה ב- x ומכיוון שלכל n $f(a_n)<0$ ו- $f(b_n)>0$. לכן, $f(x)=\lim_{n\to\infty} f(a_n)\leq 0$ וכן $f(x)=\lim_{n\to\infty} f(b_n)\geq 0$. מכאן ש- $f(x)=0$. □

משפט 4.7 (משפט ערך הביניים של קושי): תהי f פונקציה המוגדרת ברציפות בקטע הסגור $[a,b]$. אם d הוא ערך כלשהו בין $f(a)$ ל- $f(b)$, אז קיימת נקודה $c\in(a,b)$ עבורה $f(c)=d$.

הוכחה: אם $f(a)=f(b)$, הטענה ברורה. אחרת, בה"כ נניח ש- $f(a)<f(b)$, אזי נגדיר $g:[a,b]\to R$ להיות $g(x)=f(x)-d$. g רציפה בקטע $[a,b]$ ומתקיים $g(a)<0,\ g(b)>0$, ולכן קיימת נקודה $c\in(a,b)$ עבורה $g(c)=f(c)-d=0$, כלומר $f(c)=d$. □

משפט 4.8 ויירשטראס: תהי f פונקציה המוגדרת ברציפות בקטע הסגור $[a,b]$, אזי f חסומה שם.

הוכחה: נניח בשלילה ש- f אינה חסומה ב- $[a,b]$, בה"כ נניח שהיא אינה חסומה מלעיל, אזי לכל n טבעי קיים $x_n\in[a,b]$ כך ש- $f(x_n)>n$. מאחר שהסדרה (x_n) חסומה, קיימת לה (לפי בולצאנו ויירשטראס) תת סדרה (x_{n_k}) מתכנסת ל- x_0 אשר, בגלל סנדוויץ', שייך לקטע $[a,b]$. בעת מאחר ש- f רציפה בקטע, $\lim_{k\to\infty} f(x_{n_k})=f(x_0)$, זאת בסתירה לכך ש- $f(x_{n_k})$ היא תת סדרה של סדרה השואפת לאינסוף.

□

פונקציה מונוטונית ופונקציות הפוכות

טענה 4.11: אם f היא פונקציה מונוטונית המוגדרת בקטע הפתוח (a,b), אז קיימים, במובן הרחב, הגבולות החד צדדיים הבאים: $\lim\limits_{x\to a^+} f(x)$ ו- $\lim\limits_{x\to b^-} f(x)$. אם f חסומה, אז הגבולות קיימים במובן הסופי שלהם.

הוכחה: נניח ש- f מונוטונית לא יורדת.

נניח ש- f חסומה, ותהי $A=\{f(x)|\, x\in(a,b)\}$, אזי קיימים $M=\sup A$ ו- $m=\inf A$. נטען ש- $\lim\limits_{x\to b^-} f(x)=M$ ו- $\lim\limits_{x\to a^+} f(x)=m$. נראה את הראשון, השני באותו אופן.

יהי $\varepsilon>0$, אזי לפי משפט האיפיון של החסם העליון קיים $x_0\in(a,b)$, כך ש- $M-\varepsilon<f(x_0)\le M$.

מאחר ש- f לא יורדת, לכל $x_0<x<b$, $M-\varepsilon<f(x_0)\le f(x)\le M$. מה שמוכיח ש- $\lim\limits_{x\to b^-} f(x)=M$, כאשר $\delta=b-x_0$.

נניח ש- f אינה חסומה, נראה ש- $\lim\limits_{x\to b^-} f(x)=\infty$ ו- $\lim\limits_{x\to a^+} f(x)=-\infty$. יהי $M>0$ כלשהו, מאחר ש- f אינה חסומה, קיים $x_0\in(a,b)$, כך ש- $M<f(x_0)$. מאחר ש- f לא יורדת, לכל $x_0<x<b$, $M<f(x_0)\le f(x)$. מה שמוכיח ש- $\lim\limits_{x\to b^-} f(x)=\infty$. את העובדה ש- $\lim\limits_{x\to a^+} f(x)=-\infty$ נוכיח באופן דומה. □

המשפטים היסודיים של החשבון הדיפרנציאלי

משפט 5.7 (פרמה): תהי f פונקציה המוגדרת בקטע (a,b) ותהי $x_0\in(a,b)$. אם f גזירה ב- x_0 ואם f מקבלת ב- x_0 את ערכה הגדול ביותר, או הקטן ביותר, בקטע, אז $f'(x_0)=0$.

מסקנה: תהי f פונקציה המוגדרת ברציפות בקטע סגור $[a,b]$, אזי נקודות הקיצון המוחלטות של הקטע, המובטחות לפי משפט ויירשטראס, יכולות להתקבל רק ב-

א. נקודה $x_0\in(a,b)$ בה הפונקציה גזירה ומתקיים $f'(x_0)=0$.

ב. נקודה $x_0\in(a,b)$ בה הפונקציה אינה גזירה.

ג. נקודות הקצה של הקטע, כלומר $x=a,b$.

- **בשלב זה לתרגל את התרגילים של פרק 8 (לגבי קטעים סגורים).**

משפט 5.8 (רול): תהי f פונקציה המוגדרת בקטע סגור $[a,b]$ ומקיימת את הדברים הבאים:

א. f רציפה בקטע הסגור $[a,b]$.

ב. f גזירה בקטע הפתוח (a,b).

ג. $f(a)=f(b)$.

אזי קיימת x_0, $a<x_0<b$ שבה $f'(x_0)=0$.